

LAJTOS NÓRA
Tűz és víz

Nagyapám a szénaboglya tetején aludt, hanyatt fekve, kalapjával az arcát takarva a legyek elől. Néha nagyokat horkantott, olyankor a köténye ráncai tovább gyűrődtek, akárcsak a kalapja alatt egy kemény életet sejtető homlok barázdái. Nem tudni, álmodott-e valamit abban a szűnyograjtól hangos, sörhabfelhős délutánon; soha nem beszélt az álmairól. Napbarnított ujjai összekulcsolva nyugodtak a hasán. A déli harangszó mindig hazaszólitotta, bármerre is járt a faluban. A fakerítéses nagykaput már itt-ott kikezdte az idő. Nagymamám mindig tudta, mikor érkezik haza nagyapa, az ablak alatt hallotta ugyanis hangos kurjantását, amint bekanyarodott lovaival az utcába. Akkoriban még földút porzott a lovak patái alatt, s a szürke porfelhőben néha a lovak is prűszköltek, és nagyapám is köhintett, majd köpött egy nagyot. Az udvarunk kör alakú volt, s akkora, hogy egy lovas szekér kényelmesen meg tudjon fordulni benne. Bandi és Csibész már csukott szemmel is hazatalált volna. Nagyapa irányítása nélkül is szépen körbementek az udvar porondján, várták, hogy nagyapa megszabadítsa őket a zablától, és már egyedül mentek az istállójukba, ahol kikötötte őket. Nagyapa frissen szecsckázott szálás takarmányt adott nekik, majd a szilvafa alatti kútból friss vizet hozott fel az alumíniumvederben. A nyikorgó csizmatalp alatt szétlapuló, lehullott szilvaszemek már nem láthatták, miként itatta meg kedves jószágait.

Nagymama már messziről hallotta nagyapa vitézi lépteit, aki a kút mellett lévő lavórban és a saját kezűleg kifőzött szappannal paskolta meg az arcát, körben a nyakát, és a kötényébe törölközött. A szétfröcskölt vízcseppek néhol hangyaittas tócsákká növekedtek.

A gangon már végigzengett a déli harangszó, amikor nagyapám nekiült az ebédnek. Nagymama serényen szolgálta ki őt, és magának is szedett. Mindig együtt ebédeltek.

– Hallottad? Mihály beleölte magát a kútba ma hajnalban – szólalt meg nagyapa, miközben fújtaszűrösölte a lebbencslevesét, összehúzott szemöldökkel.

– Nem mondod?! Még tegnap hozott nekünk át friss tejet. Mariska küldte.

– Tudom, mondtad, hogy járt nálunk Mihály.

Nagymama, mint akinek nincs is véleménye az egészről, hallgatagon ült. Letette a kanalát, és egy gyors ima szárnyai repültek ki összetett tenyerei közül, majd folytatta az ebédelést.

– Azt mondják, Mariska küldte a halálba...

Mihály bácsi a szomszéd utcában lakott. Bajszos öregember volt, bár nekem a nagyapám is öregnek tűnt, és szinte mindenki, aki indigókék kötényt, priccses nadrágot és boksztolt csizmát, kalapot hordott. Mariska néni, a felesége molettebb asszony volt, bicegő járású, akinek kendős mosolya éles ellentétben állt rekedtes hangjával, és az otthonkája kalácszagot árasztott. Amikor boszorkánnyal álmodtam, mindig Mariska néni hangján szólalt meg a vasorrú. Mert bejáratosak voltunk Mariska néniékhez. Nagymama hetente kézen fogott, és elmentünk hozzájuk. Nekik nem volt olyan világos, lemezjátszós, gyékényfonatos ülőgarnitúrájú gangjuk, mint nagymamáméknak. Még ma is úgy emlékszem az ebédlőjükre, mint egy nyirkos, sötét barlangra. Az egyszerűre meszelt vályogfalon egy hatalmas Jézus-szíve kép függött, amint a Megváltó kék lepelben, jobb kezének mutatóujjával figyelemre int, miközben baljával a jól kontúrozott szívére mutat. És valahogy mindig úgy szivárgott be a napfény, hogy a glóriás Jézus-fej alatti szíven villantak meg sugarai. Szerettem nézni ezt a képet, minden részletét ismertem. Amíg nagymamámék a lekvárfőzés fortélyairól és a zöldséges verem felújításáról beszélgettek, megjelent az ajtóban Mihály bácsi, aki megemelte a kalapját, köszönt, és már csak az árnyékát lehetett látni a köpadlózatán. Ma is az árnyképére emlékszem a legjobban. Mihály bácsit soha nem láttam mosolyogni, de hát egy árnyéknál ez teljesen természetes. Nem volt olyan viccelős kedvében sohasem, mint nagyapám, aki mindennap belecsípett a karomba, és azt mondta: „Ni, itt egy bolha!” Mihály bácsiék minden hajnalban fejték a teheneket, és vitte a tejet a csarnokba. Így folyt el az egész életük, mint a jó zsíros tej. Aztán egy reggelen nem érkezett meg a tej a tejszarnokba. Azt mondták a faluban: tűz és víz voltak. A karcos hangú tüzet nem sikerült lecsillapítania Mihály bácsinak, ezért választotta a kutat, hogy az elnyelje minden csöndboltozatú fájaldalmát.

– Tudod – mondta nagymama –, amikor Mariska a fiát szülte, Mihály nem sietett eléggé a bábaasszonyért, és elveszítették a gyermeket. Nekem mindig ezt mondta Mariska, hogy Mihály az oka, hogy nincs fiuk.

– Te is tudod, hogy ez nem így volt! Tél volt, Mihály mesélte, hogy még vászonkapcát sem tett a csizmájába, úgy rohant, mégsem érkezett időben a segítség.

– Igen, tudom, de Mariska ezt minden áldott nap felhányta Mihálynak. Az a csoda, hogy ötven évig is tűrte ezt az a jóember.

Nagyapa bölintott, miközben az utolsókat kortyolta a levesből.

– No, délután megyek sírt ásni Hornyák Jani komámnak. Az is, elmegy disznót ölni ződ hajnalban, oszt a perzselésnél összeesik. Oszt annyi vót neki.

– Nem tudjuk, kire mit mér a Jóisten – fejezte be bölcs mondásával a beszédet nagymama. – Nem eszel ódalast? Jól megsóztam, ahogy szereted.

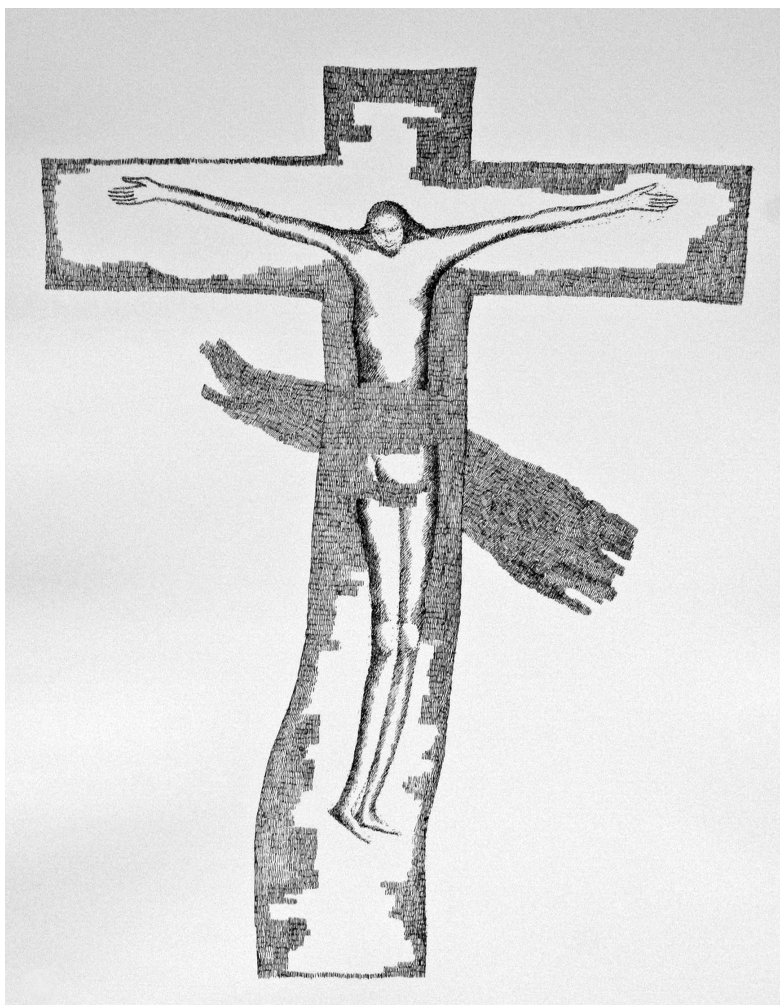
– Nem, megyek hunyok egyet, aztán meg a dógomra.

Azzal nagyapám feltápáskodott az asztal mögül, még előtte kortyolt egyet a nagy vizespoharából, és kiment a szabadba hunyni egyet. A szájába vett szalmaszál mozgása mutatta csak, hogy lélegzik. A szal-

máról mindig az a légertörténete jut az eszembe, hogy olyan nagy volt az éhínség, hogy szalmalevest ettek. Másokat is mesélt, például, hogy amikor hármával kellett vonulniuk gyalogosan az árok mellett, ő mindig középen vonult, mert az volt a legbiztonságosabb. Az árok szélén járókat, ha felbuktak, vagy összeestek a sok gyaloglástól, azonnal az árokba lőtték.

De most nincs szalmaleves, sem árokba lövés. Csak halálok vannak.

A temetés után nagymamám megint elvitt magával Mariska nénihez. Fekete ruházatával még inkább hasonlított a boszorkányokra, legalábbis, ahogyan én is a mesék alapján elképzeltem őket. A hangja viszont mintha sokkal lágyabb lett volna a sok sírástól. A víz mégiscsak képes volt eloltani a tüzet, ha áldozat árán is... Hiányzott Mihály bácsi, de ami a legjobban megdöbbenett: egy hatalmas, kalapos árnykép volt látható Jézus szívében. A fénynyalábok mind átvándoroltak a Megváltó jobb mutatóujjára, hirdetve mintegy: a tűzzel nem szabad játszani.

Corpus